

פרוטוקול מס' 96

מישיבת ועדת הכנסת
מיום ג', כ"ו באדר תשל"א - 23.3.71, בשעה 8.30

נ כ ח ו :

חברי הוועדה:

י. ישעיהו - היו"ר
א. אנקוריין
ר. ארזי
מ. ביבי
י. גולן
י. נבון
מ. נסים
א. עופר
א. רזיאל-נאור
י. רפאל

מוזמנים:
א. שכטרמן - חבר-הכנסת (יו"ר ועדת הכלכלה)
ח. ליאור - מזכיר הכנסת
ש. גוברמן - עוזר בכיר ליועץ המשפטי לממשלה.
א. בר-זכאי - משרד המשפטים

מזכירת הוועדה: מ. ברפי

רשמה: נ. רינגלר

- א. פניית חבר-הכנסת גולן לצמצם את הזמן שנקבע לדיון בחוק האזרחות (תיקון מס' 3), תשל"א-1971;
- ב. כינוס ועדות בפגרה;
- ג. בקשת שר המסחר והתעשייה, פ. ספיר, לדחות את הדיון בסקירתו על פעולות משרדו למושב הקיץ;
- ד. הצעת החלטה בדבר מחיקת דברים מן הפרוטוקול;
- ה. פניית יושב-ראש ועדת הכלכלה, א. שכטרמן, בדבר צמצום מספר החברים בוועדות ואי קבלת הסתייגויות בכתב מחברי הוועדות שאינם משתתפים בישיבות בהן נדון הנושא.

היו"ר י. ישעיהו:

אני פותח את הישיבה.

א. פניית חבר-הכנסת גולן לצמצם את הזמן שנקבע לדיון בחוק האזרחות
(תיקון מס' 3), תשל"א-1971

י. גולן:

אני סבור ש-4 שעות לדיון בחוק האזרחות הם זמן מוגזם מדי. אני מציע לצמצם את הזמן שנקבע לדיון בחוק האזרחות מ-4 שעות ל-2 שעות, או להפוך את הדיון לדיון אישי.

היו"ר י. ישעיהו:

איננו יכולים לשנות את הזמן שנקבע, אלא בהסכמת הסייעות. אם אין הסכמה אי-אפשר לשנות את הזמן. שוחחתי עם חבר-הכנסת נסים לפני הישיבה וביקשתי שידבר עם חבריו לצמצם את הזמן מ-4 שעות ל-2 שעות, זאת על-ידי הסכמה כללית. אם לא תהיה הסכמה - לא ישתנה הזמן.

אשר להצעה לקיים דיון אישי: סיעת המערך ביקשה לקיים דיון סיעתי. אני ממליץ בפני חבר-הכנסת גולן שיפנה את הצעתו בכתב לסיעת המערך.

סוכס:

לא לשנות את הזמן שנקבע לדיון בחוק האזרחות (תיקון מס' 3), תשל"א-1971, אלא בהסכמת הסייעות.

היו"ר י. ישעיהו:ב. כינוס ועדת בפגרה

יושבת-ראש ועדת העבודה פנתה אלי במכתב בו כתוב: "בהתאם לסעיף 73(א) לתקנון הכנסת, אודה לך, אם ועדת הכנסת תטיל על ועדת העבודה להמשיך עבודתה בימי הפגרה. הבקשה היא להתיר לוועדות להתכנס בימי הפגרה; כמו כן ישנה פניה דומה של ועדת החוץ והבטחון. נדמה לי שנאשר פניות אלו. אני מניח שתתקבלנה פניות נוספות להתיר קיום ועדות בפגרה.

השאלה המתעוררת היא אם נקבל החלטה כללית בה נתיר לכל הוועדות לקיים ישיבות בימי הפגרה, בהתאם לצרכיהן, או שנתכנס אחרי כל פניה ונקבל החלטה לגביה.

אני מבקש שנאשר את הבקשות ונכלול גם את ועדת הכנסת.

א. רזיאל-נאור:

יושב-ראש ועדת החינוך והתרבות ביקש אותי למלא מקומו בפגרה וכן לבקש להטיל על ועדת החינוך והתרבות להמשיך עבודתה בימי הפגרה.

הוחלט:

בהתאם לסעיף 73(א) להטיל על הוועדות הבאות להמשיך בעבודתן בימי הפגרה:

1. ועדת החוץ והבטחון;
2. ועדת החינוך והתרבות;
3. ועדת הכנסת;
4. ועדת העבודה.

היו"ר י. ישעיהו:

ג. בקשת שר המסחר והתעשייה, פ. ספיר, לדחות את הדיון בסקירתו על פעולות משרדו למושב הקיץ

שר המסחר והתעשייה כתב אלי מכתב וזו בקשתו: "בהתאם לסעיף 13 של החלטות ועדת הכנסת מיום 4.1.71, הנני מבקש לדחות את הדיון בסקירתו על פעולות משרד המסחר והתעשייה למושב הקיץ. באחרונה דובר רבות על תכניות לפיתוח התעשייה ומדיניות הממשלה לביצוע תכניות אלה, אולם עדיין מוקדם לדון בהתפתחות חדשות בתעשייה. אני מקווה כי במושב הקיץ אוכל למסור נתונים, מגמות והערכות

היו"ר י. ישעיהו:

על התעשייה לאור ההתפתחויות במחצית הראשונה של 1971. אבקש, איפוא, לקבוע הסקירה והדיון לאמצע חודש יוני."

אני מציע שלא נקבע את התאריך המדוייק, אלא רק שנדחה את הדיון למושב הקיץ.

א. רזיאל-נאור: אני מתנגדת לנימוק של שר המסחר והתעשייה, כי סקירות השרים אינן תחזיות בעתיד בלבד, אלא דו"ח לגבי העבר והעתיד. העתיד מתפתח מן העבר.

היו"ר י. ישעיהו: אני מבין שהיכוח הוא לגבי הנימוק ולא לגבי בקשת השר. אני מציע שנצביע לגופו של עניין ועל הנימוק ישארו חילוקי דעות בין השר לבין חברת-הכנסת רזיאל-נאור.

הוחלט: בהתאם לסעיף 13 לסדרי הדיון בפעולות המשרדים ובמדיניותם, לאשר בקשתו של שר המסחר והתעשייה, פ. ספיר, לדחות את הדיון בסקירתו על פעולות משרדו למושב הקיץ.

היו"ר י. ישעיהו:

ד. הצעת החלטה בדבר מחיקת דברים מן הפרוטוקול

קיימנו דיון על מכתבו של חבר-הכנסת ביבי בדבר מחיקת דברי חבר הכנסת מפרוטוקול הכנסת, כאשר חזר בו חבר-הכנסת מדבריו. הוטל עלי להכין נוסח של החלטה בדבר מחיקת דברים מן הפרוטוקול הכנתי נוסח החלטה ואקריאו לפניכם:

"לענין סעיף 28(א) לתקנון הכנסת - אין למחוק דברים מן הפרוטוקול הסטנוגרפי, בין במהלך ישיבת הכנסת ובין שלא במהלכה, אלא אם ניתנה הוראה על הפסקת הרישום בפרוטוקול על-פי סעיף 64(ב) לתקנון, או לצורך תיקון סטנוגרמות על-פי החלטת ועדת הכנסת מיום 25.7.50 האומרת: 'תיקון סטנוגרמות פירושו תיקון שיבושים, שגיאות והשמטות שמיעה. חברי הכנסת יקבלו לתיקון גם קריאות הביניים שלהם'. לפיכך, אם ראה יושב-ראש הישיבה צורך להעיר לנואם על משפט פוגע או מלה שלדעתו אינה ראויה להישמע בכנסת, יאמר לנואם: 'חזור בך' מהמשפט או המלה. הנואם יאמר 'אני חוזר בי', או 'אינני חוזר בי' והדברים שהצריכו את יושב-ראש הישיבה להעיר לנואם וכן דברי היושב-ראש ותשובת הנואם יירשמו בפרוטוקול כפי אמירתם. הוראה זו אין בה כדי לגרוע מהוראת סעיף 28(ד) לתקנון."

א. רזיאל-נאור: אני מסכימה לסיפיה של הצעת ההחלטה, כלומר שתירשם דרישת יושב-ראש הישיבה באמצעות המלים "חזור בך" וחבר-הכנסת יאמר: "אני חוזר בי"; אך עלינו לבדוק היטב בקשר לסעיף 64(ב) של התקנון. יכול להיווצר מצב שדרישת יושב-ראש הישיבה להפסיק דברי חבר-הכנסת איננה מוצדקת, ולכן לא הייתי רוצה להקנות סמכות נרחבת ליושב-ראש הישיבה, אלא אם חבר-הכנסת אומר דברים שיש בהם כדי לפגוע בבטחון המדינה. יש לבדוק את ניסוח הצעת ההחלטה ולצמצם סמכותו של יושב-ראש הישיבה.

היו"ר י. ישעיהו: אנו מתכוונים להחליט החלטה במסגרת התקנון. למעשה אנו מפרשים ומחזקים את סעיף 28 של התקנון ומוסיפים שהוא כולל גם את הערת יושב-ראש הישיבה לחבר-הכנסת לחזור בו מדבריו ותשובת חבר-הכנסת על הערת יושב-ראש הישיבה. אין אנו מתכוונים לתקן עתה את סעיף התקנון. כאשר נגיע לדיון בפרק זה יהיה מקום להערת חברת-הכנסת רזיאל-נאור ונתייחס אליה בהתאם.

י. רפאל: אני מתנגד לכל התיקון המוצע על-ידי חבר-הכנסת ביבי מאותו הגיון הכלול בסעיף 64(ב). מדוע דברים מסויימים שנאמרו על-ידי חבר-הכנסת, וחבר-הכנסת מצטער על שאמר אותם, לא יימחקו מהפרוטוקול ולעומתן יימחקו מהפרוטוקול דברים שנאמרו על-ידי חבר-הכנסת לאחר שיושב-ראש הישיבה הפסיק דבריו?

י. רפאל:

לא פעם מוחק חבר-הכנסת מדבריו שבסנוגרמה הרבה יותר מאשר רק שיבושים, שגיאות והשמטות שמיעה. לאחר קריאת הדברים רואה חבר-הכנסת שלא התבטא כראוי והוא מתקן את דבריו. מדוע שלא יותר לו לתקן מלים שאמר והתחרט על שאמר אותן?

היו"ר י. ישעיהו: קיימנו דיון. דעות אלו לא נשמעו בדיון. אי-אפשר למחוק מלים שנאמרו בכנסת. הדברים התפרסמו ברדיו ובעיתונות, הציבור שמע עליהם כפי שנאמרו. יבוא מי שיבוא וישווה בין הפרוטוקול לבין העתונות, ההשוואה לא תהיה זהה והאמיתות לפרוטוקול הכנסת תרד.

י. גולן: האם מלה חריפה שנאמרה בכנסת צריכה להישאר לדורות? האם אנו מעוניינים שבפרוטוקול תשארנה התבטאויות בלתי פרלמנטריות? נראה לי שאין שום ענין שביטוי כזה ישאר בפרוטוקול. כאשר חבר-הכנסת מקבל להגהה את הסנוגרמה הוא יכול לשנות את דבריו.

היו"ר י. ישעיהו: אל לעורך דברי הכנסת לאפשר לחבר-הכנסת לשנות שינויים מהותיים בדבריו. חשוב שיהיה כתוב שחבר-הכנסת אומר: "אני חוזר בי", או "אינני חוזר בי". זהו הצילום האמיתי של ישיבת הכנסת. פרוטוקול הכנסת אינו ספר לימוד.

י. נבון: מדוע יהיה אסור לחבר-הכנסת לבקש למחוק ביטויים בלתי פרלמנטריים שאמר בעידנה דריתחה? אם כך יוצא שדברים פרלמנטריים הוא יכול למחוק, אך אינו יכול למחוק ביטויים בלתי פרלמנטריים. כאשר יקבל חבר-הכנסת את דבריו מהסנוגרמה לעריכה הוא יכול למחוק את הדברים שאמר.

היו"ר י. ישעיהו: לא, אחרת יכולים חברי-הכנסת לשלוח נאומים מוכנים וערוכים לפרוטוקול ואילו במליאת הכנסת ידברו ככל העולה על ליבם. כל מהלך הדיונים בכנסת צריך להיות מצולם בפרוטוקול, כגון: קריאות ביניים, סערה, תשואות, צחוק וכו'. אם חבר-הכנסת מוחק לנוחיותו דברים כאלה הוא חוטא לפרוטוקול.

א. רזיאל-נאור: פרוטוקול הכנסת צריך להיות בבואה נאמנה של המתרחש בכנסת. לא צריכה להיות לאדם האפשרות לומר: אחטא, ואשוב ואחטא. אם יש חברי-הכנסת שאינם שולטים בלשונם ואינם יכולים לסנן את דבריהם לפני שהם מדברים - זוהי הדרך היחידה לשנות זאת. היו זמנים שהתעופפו בכנסת ביטויים ומלים מכאיבות מאוד, הדרך היחידה למנוע תופעות כאלה היא הידיעה הברורה שחבר-הכנסת לא יכול להתכחש למוצא פיו, אחרת תופעות כאלה תחזורנה כל שבעינים.

א. עופר: המדובר הוא במלה או במשפט שאומר חבר-הכנסת ויושב-ראש הישיבה מעיר לו על כך וחבר-הכנסת אומר: אני חוזר בי מדברי. על זה בלבד מדובר ואני מבקש שתהיה לחבר-הכנסת האפשרות למחוק מלה זו מן הפרוטוקול.

היו"ר י. ישעיהו: עלי להגן על נוסח ההחלטה, כי נוסח זה הוא סיכום הדיון על הצעת חבר-הכנסת ביבי. חבר-הכנסת עופר מנסה לגזור מלה אחת, אך רוב המקרים הללו גורמים למריבה בכנסת. אם ימחקו את המלים שחבר-הכנסת ביקש לחזור בו מדבריו - הסערה שתקום לאחר אמירת המלים תירשם בפרוטוקול ולא ידעו מהי הסיבה לפריצת הסערה. המצב איננו כפי שחבר-הכנסת עופר מתאר.

א. אנטוריון: אינני שלם עם ההחלטה. סעיף 28(ד) מדבר על איסור פירסום דבר שפירסמו עלול לפגוע בבטחון המדינה. נאמר בסעיף זה במפורש שדברים כאלה ייאסרו לפירסום ולא ייכללו בפרוטוקול. זהו סעיף ברור.

בסעיף 64(ב) ניתנת סמכות רחבה מאוד ליושב-ראש הישיבה. כל יושבי-ראש הישיבות הם בני אדם ויכולים לטעות. אם יושב-ראש הישיבה טועה אפשר לערוך על החלטתו לפני ועדת הפירושים,

א. אנקוריון:

אך זו סמכותו של יושב-ראש הישיבה. סעיף 64 אומר בפירוש באילו מקרים מותר ליושב-ראש הישיבה להעיר לחבר-הכנסת, ואם חבר-הכנסת אינו מציית להערת היושב-ראש ושאי היושב-ראש להפסיק את רישום דבריו בפרוטוקול: (א) אם זמנו של חבר-הכנסת נגמר; (ב) אם חבר-הכנסת אינו מדבר לעניין הנושא. אנו יודעים כמה חברי-הכנסת חוטאים לשני נושאים אלה, ויש ליברליות גדולה מצד יושבי-ראש הישיבות. כאשר נושא א' עומד לדיון מדבר חבר-הכנסת על נושא ב' ולעיתים רחוקות נשמעים חברי-הכנסת להערות יושבי-ראש הישיבות. לא ראינו שיושב-ראש הישיבה משתמש בסמכות זו של הפסקת רישום דבריו בפרוטוקול. לא הייתי רוצה שנפגע בסמכות זו. עלינו לדון על מי שאינו מדבר לעניין הנושא. יש מקרים ששום אדם בר דעת לא יוכל לומר שדברי חבר-הכנסת קשורים לנושא. הייתי רוצה לראות את יושבי-ראש הישיבות משתמשים בתקיפות גדולה יותר בסמכותם זו. לא הייתי רוצה לגרוע מהתקנון, אלא לחזק את השימוש והביצוע של סעיף זה.

יושב-ראש הוועדה אמר שהפרוטוקול צריך לצלם את כל מהלך הדיונים והוא הסתמך על סעיף 28(א) של התקנון. "כל מהלך הדיונים" ניתן גם לפירוש אחד, אין זה אומר שיש לכלול בפרוטוקול את כל העלבונות, ההשמצות והביטויים הבלתי פרלמנטריים. היכן יש הגדרה של ביטוי בלתי פרלמנטרי? אינני שלם עם ההצעה להדגיש באופן בולט שכל הדברים הללו יירשמו בפרוטוקול.

יש שתי אפשרויות: יש אפשרות שחבר-הכנסת משתמש בלשון בלתי פרלמנטרית ואומרים שדבריו יימחקו מהפרוטוקול, על סמך מה אומרים זאת? לפי דעתי אם לא תהיה הוראה מפורשת שבאמת יכולים למחוק דברים מן הפרוטוקול לא נחוצה החלטה כזאת, כי היא מדגישה שחייבים לרשום את הדברים בפרוטוקול. אינני שלם עם סעיף 28(א) בחלק זה.

האפשרות השנייה, שחבר-הכנסת אומר דברים בעידנה דריתחה והוא חוזר בו מדבריו - אז מחמירים עימו ואומרים שאין הוא יכול למחוק דבריו מן הפרוטוקול אף על פי שהוא מתחרט על מה שאמר, כי הדברים צריכים להשאר כתובים לדורות. אינני חושב שאנו צריכים להחמיר כל כך.

לכן אינני בטוח אם לאשר נוסח החלטה זה.

היו"ר י. ישעיהו:

כיוון שרוב חברי הוועדה הביעו דעתם לשלילת הצעת ההחלטה בדבר מחיקת דברים מן הפרוטוקול, נדחה את ההחלטה לאחת הישיבות הבאות.

סוכם:

לדחות את ההחלטה בדבר מחיקת דברים מן הפרוטוקול לאחת הישיבות הבאות.

היו"ר י. ישעיהו:

ה. פניית יושב-ראש ועדת הכלכלה, א. שכטרמן, בדבר צמצום מספר החברים בוועדות ואי קבלת הסתייגויות בכתב מחברי הוועדות שאינם משתתפים בישיבות בהן נדון הנושא

הזמנתי את יושב-ראש ועדת הכלכלה, חבר-הכנסת שכטרמן, כדי שינמק את ההצעות שביקש להעלות לדיון בוועדת הכנסת. הצעותיו הן: (א) להעמיד את מספר החברים בוועדות, על 9 או 11 לכל היותר; (ב) לא לקבל הסתייגויות בכתב מחברי הוועדות, שלא השתתפו בישיבות בהן נדון הנושא, אשר ביחס אליו ברצונם להגיש הסתייגויות. חבר-הכנסת שכטרמן העלה שתי בעיות אלו לאור ההשתתפות המעטה בישיבות הוועדות.

היו בין חבר-הכנסת שכטרמן לביני חילופי דברים והרהורים בנושא הזה. אמרתי לחבר-הכנסת שכטרמן שנדמה לי (א) שצמצום מספר החברים היום בכנסת זה עניין קשה לביצוע וצריך לעשותו בראשית הכנסת, אך הוא טען שכאשר מתכנסת כנסת חדשה שוכחים את בעיות יושבי-ראש הוועדות והוועדה המסדרת מסדרת מה שהיא מסדרת ואחר-כך מתעוררות שוב הבעיות וטוענים שיש להמתין עד לכינוס כנסת חדשה.

היו"ר י. ישעיהו:

(ב) יש ועדות שאי-אפשר יהיה להעמיד אותן על 9 או 11 חברים, מסיבות מובנות שצריך להבטיח בהן ייצוג מלא ומאוזן לכל הסייעות בכנסת, ומספר מצומצם זה לא יספיק;

(ג) המספר הגדול של חברים בוועדות נובע מכך שרוצים לאפשר ייצוג גם לסייעות הקטנות וזה משמש מפתח להגדלת מספר חברי הוועדה. אם נבוא להעמיד את מספר חברי הוועדות על 9 או 11, אם אמנם נכנס לדיון הזה, תעמוד לפנינו השאלה מה לעשות עם הסייעות הקטנות.

אשר להצעתו השניה של חבר-הכנסת שכטרמן: זוהי סנקציה כלפי חברי הוועדה שאינם משתתפים בישיבות ושולחים בכתב את הסתייגויותיהם. הרי מקבלים הסתייגויות גם מחברי-הכנסת שאינם חברי הוועדה, אם כך יש בהצעה זו הקמרה לגבי חברי-הכנסת שהם חברי הוועדה לעומת חברי-הכנסת שאינם חברי הוועדה.

א. שכטרמן:

אני טוען שאין דבר קל יותר מלשלוח הסתייגויות ולא להשתתף בישיבות הוועדה. אין זה נוהג פרלמנטרי, ואין זה נוהג נכון. לחבר הוועדה יש כל האופציות להשתתף בישיבה, להגיש הסתייגויות, לנמק אותן; ולא להפגין סתם את ההסתייגויות. למען הרושם.

לגבי כל חבר-הכנסת הרוצה להסתייג, מציע אני שוועדת הכנסת תחליט שהוועדה בה נדון הענין תזמין אותו חבר-הכנסת לנמק את הסתייגויותיו בישיבת הוועדה ואם הוא לא ישכנע את חברי הוועדה תינתן לו זכות להסתייגות. הדבר הראשון שעל חבר-הכנסת המסתייג לעשות הוא לפנות לוועדה הנוגעת בדבר. זכות זו צריכה להינתן לכל חברי-הכנסת.

אני מציע שהסתייגויות בכתב לא תתקבלנה. מי שרוצה להסתייג יעשה זאת בקריאה שניה ושלישית. אני מציע להגביל את ההסתייגויות בכתב, אלא אם כן יהיו אלה מקרים מיוחדים.

אני מוסיף שזכותו של חבר-הכנסת הרוצה להסתייג לפנות אל יושב-ראש הוועדה ולבקש להיות מוזמן לישיבה.

אי קבלת הסתייגויות מחברי הוועדה שלא השתתפו בישיבות אינה סנקציה, זה יהיה נוהג חדש.

באשר לעבודת הוועדות: אני מנסה להפעיל את הוועדה באופן אינטנסיבי. אנו מקיימים 3 ישיבות בשבוע, אך מספר החברים המשתתפים בישיבות מועט ביותר. קיימת תופעה כללית שהיא אינה חדשה והעיתונים מדברים עליה בהגזמה גדולה; כמו כן קיים חוסר יכולת פיסי להשתתף במספר רב כל כך של ישיבות במיוחד כאשר זמני הישיבות חופפים. ועדת הכספים יושבת 6 ימים בשבוע, כיצד יוכל חבר ועדת הכספים לשבת גם בוועדה נוספת ולעבוד באופן יסודי ורציני? אם חברי-הכנסת הם חברים ב-2-3 ועדות ואינם רוצים להיעדר מהישיבות הם נכנסים באמצע הישיבות וקופצים מוועדה לוועדה - דבר המפריע לחברי הוועדה בעבודתם. קשה לחברים הנכנסים למשך חמש דקות לוועדה להשתלב באופן שיטייעו לעבודת הוועדה. הכנסת מחוקקת הרבה מאוד. ועדות עמוסות אינן יכולות לעשות עבודה יסודית. הדבר האלמנטרי הוא לנסות להטיל על חבר-כנסת אחד חברות בוועדה אחת ולא יותר. יש חברי כנסת גאונים שיכולים לשבת בכל הוועדות, אך צריך ליישם זאת בעזרת ישיבה קבועה בוועדה. בפרלמנטים אחרים החלוקה היא ליברלית יותר. בפרלמנט הבריטי נשארים כ-500 חברים על 120 מקומות בוועדות. שם עבודת הוועדות אינה אינטנסיבית כשלנו. רוב העבודה של הכנסת אצלנו נעשית בוועדות. היות ואצלנו נשארים כ-103 חברי-כנסת הפנויים מתפקידים, פרט: 8 שרים, סגני שרים ויושב-ראש הכנסת (אינני כולל את סגני יושב-ראש הכנסת), אם רוצים שהוועדות תמלאנה תפקידיהן ביסודיות יש לאפשר לחברים להיות נוכחים בישיבות הוועדות בהן הם חברים.

ניסיתי להרכיב רשימת חברי ועדות בכל הוועדות. הבאתי בחשבון שבועות החוץ-והבטחון ישתתפו 15 חברים, בוועדת הכספים - 11 חברים ובשאר הוועדות - 9 חברים. די ב-9 חברים בוועדות והלוואי וישתתפו כולם בישיבות הוועדות ואז לא יהיה התירוץ, או הסיבה המוצדקת של החברים שהם חברים בוועדות נוספות.

א. שכטרמן:

נאמר לי לדחות תיקונים אלו לכנסת החדשה, אך עד אשר לא רואים את הכנסת בעבודתה אין יכולים לתקן תיקונים כאלה.

אני מבקש לא לדחות את הצעותי. אני מוכן לשבת עם החברים שיעבדו על נושא זה ולתאם איתם יותר את הדברים. רפורמה כזאת כפי שהצעת תשפר את עבודת הוועדות.

י. רפאל: חבר-הכנסת שכטרמן מופיע בוועדה לאו דוקא

כיושב-ראש ועדת הכלכלה, אך רצוני להעיר לו הערה כיושב-ראש ועדת הכלכלה. רצוני לברר דבר מה לגבי הישיבה הפתוחה לעתונות שהתקיימה בוועדת הכלכלה. ידוע לנו ששיבות הוועדות אינן פומביות, אלא אם הוועדה החליטה אחרת (סעיף 75 בתקנון). אינני יודע מי רשאי להחליט על ישיבה פתוחה. בפרסום שניתן על כך נאמר שבישיבה פתוחה של הוועדה בודאי ישתתפו יותר חברים. אני מעיר הערה זו, כי בדברים כאלה צריך מאוד להיזהר.

חבר-הכנסת שכטרמן נגע בדברים אובייקטיביים קשים לגבי ההשתתפות בוועדות. אין ספק שכל ענין השעות טעון בדיקה מחודשת. אני קיבלתי לפני כמה ימים מכתב מיושב-ראש הכנסת עם פירוט על השתתפות חברי סיעתי בוועדות. כמדומני שכל ראשי הסיעות קיבלו מכתבים כאלה. הפירוט לגבי השתתפות החברים בוועדות אינו מדויק, וזאת אני אומר לאחר בדיקה. העליתי נקודה זו לדיון בסיעה. החברים טוענים שיש להם שתי ישיבות באותה שעה ואין הם יכולים להשתתף בשתייהן בעת ובעונה אחת. החברים בוחרים להשתתף בוועדה זו או אחרת לפי שיקול דעתם. לא ייתכן שיימשך המצב שוועדות יושבות בזמנים חופפים, ממילא מביא הדבר להפחתת ההשתתפות בישיבות.

הפתרון היחידי הוא הפחתת מספר החברים בוועדות. בפירוש לא צריכים להיות 19 חברים בוועדה. אין חובה שבכל הוועדות יהיה מספר שווה של חברים. יש ועדות שיש בהן השתתפות מלאה, או כמעט מלאה; יש ועדות שאין בהן השתתפות מלאה; ויש ועדות שאף פעם אין בהן השתתפות מלאה. כל זה מוכיח שמספר החברים בוועדות מוגזם. יש לערוך חלוקה אחרת של נציגות הסיעות השונות בוועדות.

אינני רוצה להתייחס לענין ההסתייגויות בכתב; אך יחד עם זאת יש לקבל את עצם הרעיון. כשם שנבחרה ועדת משנה שבדקה את התקנון - יש להקים ועדת משנה אשר תשב ותתקן תיקונים כגון אלו. היא תבדוק את הענין בשקט ולא תחת לחץ של פתיחת כנסת חדשה. ועדת המשנה תשקול מחדש את ענין מספר החברים בוועדות וייצוג מתאים של הסיעות, במיוחד הסיעות הקטנות, בוועדות; וכן תדון בסמכויות הוועדות לדון בנושאים שונים, בנושאים רבים קיים ספק לאיזו ועדה להעביר את הנושא לדיון.

לכן תוסך אני בהצעה לבחור ועדת מצומצמת אשר תבחן את ענין הוועדות מחדש.

י. גולן:

ניסינו כמה פעמים, גם בראשית הכנסת, לערוך שינויים במספר החברים בוועדות, אך שינויים כאלה אינם ניתנים לביצוע במציאות שלנו. חבר-הכנסת שכטרמן לומד גזירה שווה מהמציאות של ועדה אחת או שתיים לגבי יתר הוועדות.

חבר-הכנסת שכטרמן הציע שחבר-הכנסת שאינו חבר הוועדה אשר ברצונו להסתייג - זכותו להיות מוזמן לישיבה ולנמק את הסתייגותו: הצעה כזאת איננה ניתנת לביצוע. לוועדת הכספים למשל מוגשות הסתייגויות משמעותיות ולא משמעותיות לתקציב, אם יזמינו את חבר-הכנסת וילמד לנמק את הסתייגויותיו לגבי התקציב - התקציב יוגש באיחור של שנה. ההצעה הראשונה לגבי חבר הוועדה המגיש הסתייגותו בכתב ועליו לנמק אותה - ניתנת לביצוע; לא כן לגבי ההצעה לזכות את חברי הכנסת שאינם חברי הוועדה לנמק את הסתייגויותיהם בוועדה. חברי הכנסת שאינם חברי הוועדה מגישים הסתייגויותיהם בכתב, הוועדה מצביעה על ההסתייגויות ללא נוכחותם, היא אינה מזמינה אותם ואף לא מתכוונת להזמין אותם. אפילו לגבי חוקים, אם יזמינו את חבר-הכנסת אבנרי לנמק את הסתייגויותיו בוועדה - לא יסיימו אף פעם את החוקים.

י. גולן:

אני מתנגד לעריכת דיון בבעיית הקטנת מספר חברי הוועדות. יש לדון על מספר הוועדות, אך אינני חושב שאפשר להפחית את מספר חברי הוועדה במציאות שלנו. קיימת בעיית הסייעות הקטנות, כי חברי הוועדות נקבעים על-פי מפתח מסויים. אינך יכול לצרף לוועדות מסוימות רק נציגי הסייעות הקטנות ואילו לוועדות אחרות - נציגי הסייעות הגדולות. ישנן סייעות שהשתתפות חבריהן בוועדות היא רבה מאוד. הניסוק של קיום שתי ישיבות באותו זמן אינו תמיד ניסוק. אילו ראשי הוועדות היו מתאמים יותר את זמני ישיבות הוועדות - אפשר היה לחבר-הכנסת לשבת בשתי ועדות; אך אין תיאום בין הוועדות. ישנם חברי כנסת הנוכחים בשתי ועדות ובעיית זמני ישיבות הוועדות אינה מהווה לגביהם בעיה. ישנם חברים בוועדת הכספים שתבעו להיות חברים גם בוועדת הכלכלה כדי שתהיה להם הזכות להשתתף בישיבות ועדת הכלכלה כאשר היא דנה בחוקים מסויים, וגם הזכות להצביע. גם הסייעות הקטנות רוצות שתהיה להן נציגות בוועדות אפילו אם אין חבריהן נוכחים בכל הוועדות.

אם נדון בנושא מציע אני לדון על צמצום מספר הוועדות ולא על צמצום מספר חברי הוועדות. יש ועדות שאפשר לאחד אותן, אך אל לנו לקפח סייעות מזכות השתתפותן בוועדות.

א. עופר:
אין שום חובה שתהיינה 9 ועדות קבועות בכנסת ולא 7, 8, או 10 ועדות קבועות; גם מספר החברים איננו מקודש. יכולות להיות ועדות בנות 21 חברים וועדות בנות 15 חברים. המגמה כפי שהוצעה במכתבו של חבר-הכנסת שכטרמן לצמצום דרסטי של מספר חברי הוועדות ל-11 או ל-9 חברים איננה נראית לי, כי יש בכל זאת לאפשר לחברי-הכנסת להיות חברים בכמה ועדות אפילו אם אין הם נוכחים בהן באופן קבוע. יש חוקים הנדונים בוועדת החוקה שיש לי עניין לב להשתתף בישיבות הוועדה בהן דנים באותם חוקים, ואילו כאשר דנים בחוזים אינני משתתף; בדיון על חוק מסויים משתתפים באופן פעיל X חברים, ובדיון על חוק אחר משתתף באופן פעיל X אחר של חברים. מדברים על כנסת ריקה: כ-90 חברי-הכנסת נמצאים בכנסת בפעילויות שונות. לא בכל הוועדות אין השתתפות מלאה. בוועדת החוץ-והבטחון יש השתתפות ערה; בוועדת הכספים יש השתתפות מלאה; בוועדת החוקה, חוק ומשפט יש השתתפות די מלאה, וגם בוועדת הכנסת יש השתתפות כמעט מלאה. יש חברי כנסת רבים שהם חברים בשתי ועדות היושבות בזמנים חופפים ואין באפשרותם להשתתף בשתי הוועדות, הם בוחרים להשתתף בוועדה בה יש להם עניין רב יותר.

נפת יחת כל כנסת חדשה עורכים את הרכב הוועדות ומשבצים את חברי-הכנסת בוועדות. חלק מהחברים אינם מנוסים בעבודה בכנסת ובמשך הזמן מתברר להם שאין להם עניין בוועדות מסוימות, או שזמני ישיבות הוועדות בהן הם חברים - חופפים. כדאי לבדוק את עניין השיבוץ מחדש. יושבי-ראש הסייעות יכולים לברר מי מבין חבריהן אינו משתתף בוועדה מסוימת ולהחליף אותו עם חבר אחר. יש לבחון לא רק את הייצוג הסייעתי בוועדה ומספר הוועדות, אלא לשבץ אחרת את חברי הסייעות בוועדות. בירור זה צריך להיערך עם יושבי-ראש הסייעות אשר יבחנו את הדבר.

א. רזיאל-נאור:
לענין רישום ההסתייגויות: עד כמה שידוע לי מנסיוני אי-אפשר לרשום הסתייגויות על ענין שהוועדה לא דנה ולא הצביעה עליו.

א. שכטרמן:
הדבר נעשה בוועדת הכלכלה.

א. רזיאל-נאור:
אם יש חבר המעוניין להביע דעתו, עליו להביע דעתו לפני חברי הוועדה, ייתכן שהוועדה תקבל את דעתו. דעתו לא יכולה להירשם כהסתייגות אם טרם נוסקה והובאה לוועדה. הסתייגות ברשמת לגבי דברים שנאמרו בוועדה והוועדה דחתה אותם, ואז זכותו של המציע לרשום הסתייגות; אך אם המציע לא מנמק ולא מסביר את הצעתו - אין זו הסתייגות; אם כך נקודה זו של חליפת מכתבים עם יושב-ראש הוועדה לגבי הסתייגויות - נופלת. יושב-ראש הוועדה צריך לומר לאותם חברים כי אין באפשרותו, בהתאם לתקנון, לרשום הצעות כהסתייגויות אם ההצעות לא הובאו לפני הוועדה ולא נוסקו; אשר לחברי-הכנסת שאינם חברי הוועדה - מותר להם לשלוח את הסתייגויותיהם בכתב. אם יושב-ראש הוועדה מוצא לנכון להזמין אותו חבר-הכנסת המסתייג לנמק הסתייגותו לפני הוועדה - הוא יכול לבקש זאת, אך אין הכרח ואין תועלת בדבר.

א. רזיאל-נאור:

בעיית אי השתתפות חברי הכנסת בוועדות בהן הם חברים באה כתוצאה משני דברים: א) זמני ישיבות הוועדות חופפים. רוב המקרים של אי השתתפות החברים בישיבות הוועדות נעוצים בסיבה זו. יושבי-ראש הוועדות חייבים לתאם ביניהם את שעות עבודת הוועדות. אולי ייפגשו יושבי-ראש הוועדות עם יושב-ראש הכנסת ויתאמו ביניהם את שעות עבודת הוועדות. יש יושבי-ראש ועדות שאינם מתחשבים בדוועדות האחרות; ב) השתרש נוהג בכנסת שכל הנושאים החשובים בענייני המשק, הכספים ומבנה הכלכלה מועברים לדיון בוועדת הכספים ומשתדלים שוועדת הכלכלה של הכנסת לא תטפל בהם, אלא בנושאים השוליים של כל המישור הרחב של בעיות הכלכלה והמשק. זהו נוהג שיש לשים לו קץ. אם הכנסת חושבת שיש מקום לוועדת הכלכלה - יש לתת לה את שטח המחיה שלה בכבוד, ואם חושבת הכנסת שאין מקום לוועדת הכלכלה - יש לאחד אותה עם ועדת הכספים. ידוע שראשות ועדת הכלכלה נתונה בידי תנועת החירות והיו חברים בכנסת שחשבו שלא כדאי שתנועת החירות תמלא דברים חשובים. זהו נוהג דע מאוד והוא הסיבה העיקרית להתייחסות זו לוועדת הכלכלה.

אשר לבדיקת מבנה ועדות הכנסת: בתקנון רשומות 9 ועדות קבועות של הכנסת. בידי ועדת הכנסת הזכות להעמיד סעיף זה לדיון ולתקנו. אפשר להקדים הדיון בסעיף זה, כפי שהקדמנו הדיון על תיקון התקנון בענין הצעות לסדר-היום. נדון בנושא הוועדות ואז יהיה מקום להעלות לדיון את ההצעות החשובות של יושב-ראש ועדת הכלכלה, חבר-הכנסת שכטרמן.

מ. נסים: לדידי יש הכרח בשינוי מערכות הוועדות, הן בתפקיד הוועדות והן במספר החברים בוועדות. בוועדה המסדרת שנבחרה עם כינוס הכנסת השביעית הועלתה הצעה להעמיד את מספר חברי הוועדות בכל הוועדות על 15 חברים, אך לקראת סיום הוועדה לקבל את ההצעה - נפלה ההצעה. הועלו גם הצעות טובות לשינויים במהות הוועדות - זירופים ופירוקים של ועדות, אך בסופו של דבר גם הצעות אלו לא' בתקבלו. הטעם לאי קבלת הצעות אלו היא, שתוך חודשים אחדים נחזור ונדון בנושא. לצעדי הרב אמרתי אז שנימוק זה לא יתגשם, וכך היה; לכן מברך אני את חבר-הכנסת שכטרמן, מבלי לבדוק את הסיבות שהביאוהו להעלאת הצעה כזאת, על שהעלה לפנינו את הנושא הזה. אינני מתייחס עתה להסתייגויות שהן דבר משני. השאלה היא אם להשאיר את המצב הקיים של 19 חברים בכל ועדה, אם לאו. הדאגה של חבר-הכנסת גולן לסייעות הקטנות אינה קיימת, כי על אף חברותם בוועדות והזמנתם כמשקיפים אין הם משתתפים באופן קבוע בישיבות הוועדות. הנימוק של הסייעות הקטנות איננו קיים לדידי, ולא שאני בא להתעלם מכך.

אני מבקש שינוי בהרכב הסכימתי של הוועדות איחוד ופירוק ועדות כמעט ואיננו ניתן, כי יושבי-ראש הוועדות כבר נבחרו וקשה לפרק ועדות באמצע כהונתה של הכנסת. יש חמש ועדות שיש הצדקה להפחית את מספר החברים בהן, אינני זוקב עתה במספר. אני תומך בהצעה שתיבחר ועדת משנה אשר תבחן את הדבר. גם הסייעות צריכות להביע דעתן בנושא. ועדת המשנה שתיבחר תעמוד בודאי בתיאום עם הסייעות השונות. הוועדה צריכה להיבחר בישיבה הקרובה על-מנת שתוכל להתחיל לבדוק את הענין באופן יסודי מתוך הנחה שיש לערוך שינוי במספר החברים בוועדות.

י. נבון: גם אני תומך בהצעה שתוקם ועדה אשר תבדוק את מכלול הבעיות הקשורות בעבודת הוועדות, על הוועדה להתייחס... לשלושה פרטים: א) המבנה הרצוי של הוועדות, דהיינו מספרן וחלוקת העבודה ביניהן, אם לא לטווח הקצר אז לטווח ארוך. שהוועדה תכין תכנית המבנה הרצוי על הנייר. לא הייתי קושר זאת עם הופעה או אי הופעת חברים לישיבות הוועדה, לא מסיבה זו רוצה אני לבדוק מחדש את מספר הוועדות; ב) מספר החברים בוועדות השונות, תחילה מתוך הנחה שמספר החברים הקיים בוועדות ימשיך להיות קיים. יכול להיות שכדאי יהיה לצמצם את מספר החברים בוועדות; ג) לקיים התייעצות בין יושבי-ראש הוועדות לבין יושבי-ראש הסייעות, אולי גם בהשתתפות יושב-ראש הכנסת, כדי להחליט על הסדר אד הוק לגבי שעות העבודה של הוועדות כדי להקל על נוכחות החברים.

לגבי ההסתייגויות: אני מציע לקבל רק משפט אחד מהצעתו של חבר-הכנסת שכטרמן והוא: חבר הוועדה אינו יכול להביע הסתייגות בכתב, אלא אם הביע לפני כן הסתייגותו בוועדה. אינני מקבל את התוספת של ההצעה, כפי שמנוסחת בהצעת חבר-הכנסת שכטרמן המונחת

י. נבון:

לפנינו על השולחן והאומרת שעל חבר-הכנסת המסתייג להשתתף בכל ישיבות הוועדה בהן נדון הנושא. זוהי הצעה מרחיקת לכת.

א. אנקוריון:

חבר-הכנסת שכטרמן הביא נימוקים ענייניים וכנים לרצון לשפר את עבודת הוועדות, אך איננו יכולים להתעלם מעניין יחסי הכוחות בכנסת. גם ההצעה שהועלתה בוועדה המסדרת, לצמצם את מספר חברי הוועדות, נבעה מהרצון למנוע את האפשרות של התנגשות עבודת החבר בכמה ועדות, אך העניין לא הסתייע משום סיבה זו. העניין אינו קל ואינו פשוט. אני מבקש שלא נסכם היום. על הסיעות לתת דעתן להצעה זו לפני שנחזור לדון על כך בוועדה. אני תומך בהצעה לבחור ועדת משנה אשר תיתן המחשבה כוללת כיצד לשפר את עבודת הוועדות. זה בהחלט דבר רצוי. אינני אומר שנסכם סיכום זה, אפשר לסכם בישיבה אחרת. יש כ-4 ועדות שיש בהן השתתפות מלאה, או כמעט מלאה ואינני חושב שיש להפחית בהן את מספר החברים. קיבלנו את הרעיון שלא טוב לעודד הקמת ועדות משותפות, כי קשה לתאם אחר-כך את הזמן בו תשב הוועדה. גם הסיעות הקטנות לא תוותרנה בשום אופן על זכותן להשתתף בכמה שיותר ועדות.

אינני רוצה להתייחס לעניין ההסתייגויות. איננו יכולים להחליט אם לקבל או לא לקבל הסתייגויות, הדבר דורש תיקון התקנון. אם תקום ועדת משנה אשר תבורר את העניינים ותמליץ על תיקון, נדון בסעיף הוועדות ונתקן את התיקונים הדרושים.

אני מציע שלא נסכם היום, אלא נשוב לדון בנושא זה אחרי הפגרה ועד אז תיתנה הסיעות דעתן על כך. באופן מעשי מקבל אני את ההצעה שתקום ועדה אשר תשקול את ייעול עבודת הוועדות.

ס. ביבי:

אני סבור שכל תיקון שיביא ליתר נוכחות בישיבות הוא טוב, אלא שהבעיה מסתבכת כאשר באים להציע הצעות. בשאלת צימצום מספר חברי הוועדות יש להביא בחשבון את רצונם של חברי הסיעות הקטנות. אם הוועדה המסדרת לא יכולה היתה להסדיר בראשית כהונתה של הכנסת את מספר החברים בוועדות, על אחת כמה וכמה שקשה יהיה להסדיר זאת באמצע כהונתה של הכנסת.

ההצעה להקים ועדה אשר תבחן את ההצעות היא הצעה נכונה. יש לנסות במהלך כהונתה של הכנסת הזאת לערוך שינויים לטובת התפתחות הכנסת הבאה.

באשר להסתייגויות: הצעת חבר-הכנסת שכטרמן להזמין את חברי-הכנסת המסתייגים שאינם חברי הוועדה לנסק את הסתייגויותיהם תקנה למספר חברי כנסת נוכחות קבועה במספר ועדות; לכן הצעה כזאת אינה יכולה ללל להתקבל. אולי אפשר לקבל את הצעת התיקון של חבר-הכנסת נבון להצעת חבר-הכנסת שכטרמן והיא: שחבר הוועדה אינו יכול להביע הסתייגות בכתב, אלא אם הביע לפני כן הסתייגותו בוועדה. חבר הוועדה יחוייב לבוא ל-5 דקות לוועדה, לנסק הסתייגותו ולצאת. אני סבור שהמצב פגום מיסודו, אך הייתי רוצה שאם ניתן תשובה תינתן תשובה שתוכל להתבצע.

ר. ארזי:

טוב שחבר-הכנסת שכטרמן העלה את הבעיה. אני חושב שנקודת הכובד היא בסיעות ואם לא תהיה עירנות בסיעות לבעיה זו אינני מאמין שנוכל בדרך תקנונית לשנות הרבה, אך אינני מתנגד להקמת ועדה שתדון בבעיות אלו.

אשר להסתייגויות: לו היו מוזמנים כל המסתייגים שאינם חברי הוועדה לנסק הסתייגויותיהם בוועדה - לא היינו מסיימים את החוק, כי נימוק ההסתייגויות בוועדה היה פותח את הדיון על החוק מחדש; על כן אינני רואה הצעה זו כבת ביצוע וכנכונה.

א. רזיאל-נאור:

אני חושבת שוועדת הכנסת אינה יכולה לדון, אלא במסגרת התקנון, כי הוועדה המסדרת שקבעה את הסדרים ראתה לפנייה דברים נוספים: לא רק את הרכב הוועדות ומספר חברי הוועדה. אי אפשר לקרוא את הוועדה המסדרת מחדש, ואי-אפשר לשנות את סדרי הכנסת אלא בהתאם לתקנון בלבד. אם תיבחר ועדת משנה מקרב חברי ועדת הכנסת יהיה עליה להיבחר לאחר שוועדת הכנסת

א. רזיאל-נאור:

תדון בפרק ועדות, אחרת תקומנה כל מיני ועדות משנה בעקבות הצעות שונות של חברי-הכנסת.

א. שכטרמן:

מתוך דבריו של חבר-הכנסת רפאל השתמע שאני הייתי אחראי לפרסום ברדיו שבישיבה פומבית בודאי ישתתף מספר גדול יותר של חברי הוועדה. את ההודעה לפרסום ברדיו מסר הממונה על קשרי ציבור בכנסת, מר ששר, ולא אני.

העליתי הצעות אלו בוועדת הכנסת לא רק בגלל שהדברים מפריעים לי בוועדה. אני חי במדינה וכואב את כאב כבודה של הכנסת וחבריה. אני חושב שלא כל ביקורת היא ביקורת זדונית. אחת הביקורות היא לגבי ההשתתפות בכנסת וגם בוועדות ויש לכך סיבות, אך הסיבות אינן מצדיקות צורה כזאת של היעדרות. אני ביקשתי את הפירוש שנתנה חברת-הכנסת רזיאל-נאור לענין הסתייגויות, אני מבקש שהוועדה תיתן פירוש מוסמך לפירוש הזה. אני הייתי משאיר זכות ליושב-ראש הוועדות להחליט אם להזמין או לא להזמין את חבר-הכנסת המסתייג שאינו חבר הוועדה לנמק את הסתייגותו, אך אינני מסכים לכך שחברי-הוועדה לא ישתתפו בקביעות בישיבות הוועדה וישלחו הסתייגויותיהם בכתב.

הבאתי עימי הצעה בה הבאתי בחשבון את ייצוג הסייעות הקטנות ויחסי הכוחות בכנסת. לא התעלמתי מהמייעוטים ואני מציע שיינתן למיעוטיים ייצוג רב יותר מאשר לפי המפתח הסייעתי.

אני חוזר ומבקש שתתמנה ועדת משנה מטעם ועדת הכנסת ואם יש צורך להעלות זאת רשמית מבקש אני שיושב-ראש הישיבה יעלה זאת רשמית בישיבה הבאה. אל מדחו זאת בבקשה.

היו"ר י. ישעיהו: אני לא נחליט היום דבר. קיימנו בירור. אני מציע שהסייעות תתייעצנה ביניהן ובאחת הישיבות הקרובות בנסה לסכם מהי חובתנו כוועדת הכנסת לענין זה. יכול להיות שיש דברים שהם ענין להסדרים בין הסייעות. נעשה זאת לאחד התייעצות עם הסייעות.

אני מבקש מחבר-הכנסת שכטרמן שימסור לי את ההצעה של חלוקת מספר-חברי-הכנסת בוועדות השונות ואצו בעביר זאת לעיון ראשי הסייעות.

א. שכטרמן: אני אגיש את הצעתי לוועדה שתקום.

הנחלט:

להעביר את הצעות חבר-הכנסת שכטרמן בדבר צמצום מספר החברים בוועדות ואי קבלת הסתייגויות בכתב מחברי הוועדות שאינם משתתפים בישיבות בהן נדון הנושא להתייעצות ראשי הסייעות, ולדחות את הסיכום לאחת הישיבות הבאות.

הישיבה ננעלה בשעה 10.55.